

des i tiden ca. 1750-1950 med en blomstringstid 1830-70. En bog om skibsportrætmalere er derfor ikke først og fremmest kunsthistorie, men kultur- og søfartshistorie. Forfatteren er da også etnolog af uddannelse og inspektør ved Handels- og søfartsmuseet på Kronborg. Det er en glimrende bog. Ikke blot er den overordentlig smukt trykt og med fine farvegengivelser, men teksten er kompetent og meget oplysende. De enkelte typer analyseres, udenlandske forbilleder påpeges, og særligt fremtrædende skibsportrætmalere karakteriseres. Bogen, der er veldokumenteret, afsluttes med et lille biografisk leksikon over skibsportrætmalere, hvor ret ydmyge udøvere af genren kan se sig optræde side om side med notabiliteter som Eckersberg. Bogen vil være et værdifuldt hjælpemiddel for søfartshistorikere.

Tage Kaarsted

Brita Flou, Børge Kjær, Jytte Thorn-dahl m.fl.: *Kolindsund – et stykke Djursland fortæller danmarkshistorie*. (P. S. Johnsen, Grenå 1980). 213 s., ill.

Bogen er bygget op på en sådan måde, at der næsten er tale om to bøger i en; forstået således, at hvis man kun er interesseret i Kolindsunds historie snævert set, giver de 20 hovedafsnit en kronologisk fremstilling af denne. Ønsker læseren også at få et indblik i den almindelige historiske udvikling, der sker samtidig med Kolindsunds kronologi, er der indflettet underafsnit, der behandler landvinding, børsinteresser, husmandslovgivningen osv., og som kan læses uafhængig af hovedafsnittene. Af noterne og litteraturlisten fremgår det, at fremstillingen hovedsagelig er bygget på trykt materiale, især aviser, og kun meget lidt utrykt. Arkivalske studier f.eks.

i landbrugsorganisationernes og Hedeselskabets arkiver ville utvivlsomt have kunnet dække en del huller i dokumentationen. Forfatterkollegiet har derfor ret, når de i forordet skriver, at historien om Kolindsund ikke hermed er skrevet. Men selve bogens struktur og det gode, varierede billedstof gør den til en meget læsevenlig bog.

Henrik Vedel-Smith

Th. Th. Hove: *Tørvegravning i Danmark. Fra håndgravning til moseindustri. Udvikling og vilkår*. (Poul Kristensens Forlag, Herning 1983). 204 s., ill., 195,- kr.

Forfatteren, der er agronom, har virket som konsulent for Hedeselskabet gennem et langt liv, og har med det foreliggende værk skabt en håndbog med beskrivelse og afbildning af alle redskabs- og maskintyper og deres anvendelse ved tørvegravning. Desuden anfører bogen redskabernes opbevaringssted, museumsnummer osv. samt en registrering og kortlægning af over 200 fund af træspader fra forhistorisk tid. Bogen, der er på syv kapitler, er især af værdi til forståelse af, hvordan man i krisetider kunne udnytte hjemlige energiressourcer. De to første kapitler giver henholdsvis en historisk oversigt over tørvens og tørvegravningens historie med fyldige litteraturhenvisninger samt en meget grundig redegørelse for prisdannelsen på tørv, især i forbindelse med de to verdenskrige. Bogens hovedafsnit er kapitel tre med en særdeles omhyggelig gennemgang af redskaberne, de områder hvor de har været anvendt, og på hvilke museer de forskellige redskabstyper findes. De sidste fire afsnit behandler de forskellige foreningsdannelser, der blev forsøgt inden for branchen; de undersøgelser af moserne, der fandt sted; understøttelse fra statens side til undersø-

gelses og produktion samt sluttelig en produktionsstatistik. Sammenfattende må det siges, at den foreliggende bog er uundværlig for den, der interesserer sig for vor hjemlige produktion af energi, og især for den, der ønsker at vide under hvilke produktionsformer, tørven blev bragt til veje. Der er her skabt et kulturhistorisk værk over tørvegravningens historie, der formentlig kun kan kompletteres ved detailstudier af utrykt materiale fra de enkelte virksomheder og organisationer inden for branchen.

Henrik Vedel-Smith

Jørgen Nielsen og Stine Bitsch-Larsen:
De sydtyske kolonisters bosættelse på den jyske hede. (Forlaget Census, Vedbæk, 1984). 378 s., ill.

Med den foreliggende bog er det muligt at få et virkeligt godt overblik over de i 1759 af Frederik V indkaldte sydtyske kolonister til opdyrkning af de jyske heder. Af de i alt 327 familier, der blev bosat på Alheden og Randbøl, var der kun 59, der holdt ud under de til tider umenneskelige forhold. Bogen giver en kort oversigt over hedekolonisationens historie set på baggrund af den økonomiske og politiske tilstand i datidens Danmark og Europa. Desuden omtales hvervning, indrejse, bosætning og kolonisternes opdyrkning. Men den centrale del er de 327 skemaer over kolonisterne, der er opstillet i alfabetisk orden efter mandens navn. Disse skemaer indeholder alle de væsentligste oplysninger om begivenheder, der har fundet sted inden for de enkelte familier, f.eks. kolonistens oprindelige hjemsted, fødselsår, religion, bosted, fæstebrev, navn på hustru og dennes fødselsår, børn og disses fødselsår samt evt. senere ægteskab, øvrige bemærkninger om familiens tilværelse som kolonist. Der er ingen tvivl om, at denne bog vil være til stor hjælp

for slægtsforskere, der har aner blandt den jyske hedes kolonister; de får her foræret mange væsentlige oplysninger.

Henrik Vedel-Smith

Leo Hansen: *Danmarks officielle pengesedler 1713-1983.* (Dansk numismatisk Forening, 1983). 380 s., 550,- kr.

Den eksisterende litteratur om Danmarks officielle pengesedler er ganske sparsom, og det har da også været et kæmpearbejde at samle materialet sammen til nærværende fremstilling. Initiativtagerne har været Dansk Numismatisk Forening, herunder dens særlige Seddelafdeling.

Bogen rummer en komplet fortegnelse over de officielle danske pengesedler. Af alle er der billeder og beskrivelser, enkelte endog i farver. For den, der interesserer sig for landets pengesedler, er der her fremlagt en guldgrube af informationer. Den systematiske opbygning gør, at bogen er overskuelig også for den ukyndige samler, der vil forsøge at identificere et fund. Det store format og den konsekvente systematik gør det til en fornøjelse at arbejde med bogen.

Henrik Fode

Ove Korsgaard: *Kampen om kroppen. Dansk idræts historie gennem 200 år.* (Gyldendal, 1982) 396 s.

I løbet af de senere år er en række mere eller mindre omfattende sociokulturelle emneområder blevet taget op til belysning. Med inspiration fra diverse udenlandske skoler, ikke mindst den engelske socialhistorie samt den franske strukturelle tradition og annales-skolen, har man taget familiens, kvindernes, nydelsesmidlernes, fængelsvæsenets, seksualitetens historie m.v. frem til særbehandling. Endelig tages nu også